

OOSTEN

om de hoogste toren neer te zetten een reden om waakzaam te zijn. Een nieuw hoogterecord is niet zozeer oorzaak, maar wel een symptoom van economische hoogmoed. Met name een lage rente maakt dergelijke hoogstandjes mogelijk.

Als het geld rijkelijk vloeit, biedt dat mogelijkheden om te experimenteren met investeringen. En daarvoor hoeft geen duurzame economische basis te zijn. De lucht ingaan heeft economisch vooral zin bij structureel ruimtegebrek en overvloedige vraag. En zelfs dan tot op zekere hoogte. Vanaf een bepaalde hoogte wegen de kosten, als gevolg van een steviger constructie en meer liften, niet meer op tegen het voordeel van extra vloeroppervlak. Beter een aantal relatief hoge gebouwen dan een megawolvenkrabber, die vooral dienst doet als prestige-object.

Een lage rente verbloemt die werkelijkheid. Goedkoop geld zorgt voor speculatie, overvloedige investeringen en overmatige consumptie. Economische tegenvallers, zoals een stijgende rente

of dalende inkomstenbron, leggen verstoring bloot. De excessen verdwijnen weer, de wolvenkrabber blijft staan. Het symbool van economische uitbundigheid wordt een toeristische attractie.

Dat is ook zo in het Midden-Oosten. Een land als Saoedi-Arabië merkt nu de gevolgen van de sterke afhankelijkheid van olie. De bezittingen in de grond zijn een last geworden. Daar moet volgens de Saoedische machthebbers verandering in komen. Met economische hervormingen moeten de inkomstenbronnen gediversifieerd worden. Een langdurig lage olieprijs kan de nodige motivatie bieden voor een snelle transitie.

BESMETTING

De problemen van landen die sterk afhankelijk zijn van oliewinning blijven niet beperkt tot het binnenland. In de jaren dat de olieprijsen gestaag opliepen, namen ook de inkomsten toe. En omdat olie wordt afgerekend in dollars, ontvangen olieproducerende landen dollars. Jarenlang zijn die dollars belegd in bijvoorbeeld Amerikaanse staatsleningen. Dat sterkte de positie van de dollar als wereldreservemunt en versoepelde de financiering van tekorten in de Verenigde Staten. Dat begint te veranderen.

Olieproducerende landen bouwen hun dollarreserves af en verkopen bezittingen. Dat gebeurt precies op een moment waarop ook de Fed, het Amerikaanse stelsel van centrale banken, de monetaire teugels aanhaalt. Het begon met het afbouwen van het opkopen van staats- en hypotheekobligaties; eind vorig jaar kwam daar een renteverhoging bij. Deze actie lokt weer reacties uit elders in de wereld.

Wellicht zet Irak in op een sterk herstel van de olieprijs. Want ondanks dat het land net als de rest van de regio de nadelen ondervindt van de gedaalde olieprijs, zijn er plannen om een nieuw gebouw neer te zetten. Een wolvenkrabber. Met antenne erbij moet de *Bride Tower*, met 1152 meter, de hoogste ter wereld worden. Het is geen goed voorteken.

2010
Dubai
Burj Khalifa
828 m

2008
Shanghai
Shanghai Tower
632 m

1998
Kuala Lumpur
Petronas Towers
452 m

1974 Chicago
Sears Tower
442 m

1973
New York
Het World
Trade Center
417 m